

Szymon Ostrowski¹

Jakub Zajączkowski (red.), *Współczesna Japonia: społeczeństwo, polityka, gospodarka*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022, ss. 162

Jak co roku, przy okazji Międzynarodowego Kongresu Azjatyckiego Wydawnictwo Adam Marszałek opublikowało w ramach serii „Biblioteka Azji i Pacyfiku” tematyczne zbiory artykułów na temat państw Dalekiego Wschodu. Jedną z tegorocznych publikacji jest książka na temat Japonii pod redakcją Jakuba Zajączkowskiego. Jak zauważa on we wstępie, pozycja i znaczenie tego państwa we współczesnych stosunkach międzynarodowych podyktowana jest czynnikami wewnętrznymi, na których to skupiają się autorzy poszczególnych artykułów. *Współczesna Japonia: społeczeństwo, polityka i gospodarka* zawiera siedem rozdziałów, a każdy z nich można przyporządkować do jednej z grup, o której wspomina sam redaktor wydania we wprowadzeniu. Są to aspekt polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy².

Pierwszy rozdział nosi tytuł „Doktryna polityczna Japonii” i został napisany przez Jerzego Sielskiego. Może on zostać jednoznacznie zakwalifi-

¹ Mgr, Wydział Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; szymonostrowski9707@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3592-4409>.

² Recenzowana książka dobrze wpisuje się w interdyscyplinarne badania na temat współczesnej Japonii, publikowane w ramach „Biblioteki Azji i Pacyfiku”. Zob. J. Marszałek-Kawa (red.), *Japonia widziana z polskiej perspektywy*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016; J. Marszałek-Kawa (red.), *Meandry japońskiej polityki*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016; J. Marszałek-Kawa, M. Dahl (red.), *Polityczne i społeczne oblicza współczesnej Japonii*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2018.

kowany do grupy rozdziałów politologicznych i stanowi on dobre wprowadzenie do samej publikacji, jako pigułka podstawowych informacji na temat Cesarstwa Japonii. Warto zaznaczyć, że autor podszedł do zagadnienia w sposób bardzo kompleksowy i choć naturalnie dzieli czynniki formujące japońską doktrynę polityczną na zewnętrzne i wewnętrzne, to w ramach tych drugich wyróżnia nie tylko kwestie bezpieczeństwa czy wzorce historyczne i kulturowe, ale także problemy młodzieży w wieku szkolnym. Tłumaczy to istniejącym w dłuższej perspektywie niebezpieczeństwem dla japońskiej demografii z powodu samobójstw ludzi młodych. Z kolei w sferze międzynarodowej autor punktuje silne powiązania Japonii ze Stanami Zjednoczonymi. Oba te państwa stoją w opozycji do dynamicznie rozwijających się Chin. Ostatecznie Jerzy Sielski rysuje obraz Japonii jako państwa zmagającego się z przestępczością zorganizowaną, w słabej kondycji społecznej, z pozycją międzynarodową silnie powiązaną z działaniami USA w regionie Azji Wschodniej.

„System wartości współczesnego Japończyka” Aleksandry Kobyłańskiej skupia się na myślach filozoficznych, które ukształtowały japońską mentalność, jednocześnie wskazując na idee formujące zachodnie postrzeganie świata. Ten kontrast znacznie ułatwia poruszanie się po samym rozdziale i pozwala zrozumieć naturę różnic występujących pomiędzy Japończykami, Europejczykami, a nawet innymi społeczeństwami Azji. Szczególnie interesującym wnioskiem, jaki wyciąga Autorka, jest różnica polegająca na emocjach dominujących w społeczeństwach europejskich i anglosaskich oraz japońskim. Gdy chrześcijaństwo i myśl filozoficzna związana z tą religią promują „kulturę winy”, Japończycy stworzyli „kulturę wstydu”, w której działania jednostki są podporządkowane utrzymywaniu honoru bądź jego odzyskiwaniu, co może wiązać się – jak wskazuje autorka – z morderstwem lub samobójstwem. Poza tym omawiany rozdział jest tekstem opisowym, ale wciąż interesującym z punktu widzenia tematyki, jaką są czynniki kulturowe i ich znaczenie dla kształtu społeczeństwa.

Tekst Aleksandry Kobyłańskiej stanowi także doskonałą bazę dla następnego rozdziału, pracy Macieja Teuchamanna na temat japońskiej kultury pracy i związanych z nią zjawiskami społecznymi, ekonomicznymi i prawnymi. „Japońskie standardy pracy” to rozdział, który dodaje wiele interesujących faktów do zachodniego wyobrażenia japońskiego

pracownika, niejako burząc mit bazujący na śmierci z przepracowania i nadgodzinach. Teuchamann opisuje między innymi zwyczaj panujące w japońskim środowisku pracy, dotyczące zwolnienia pracownika, który nie jest wydajny, albo po prostu pracuje źle. Przydatna jest tu wiedza na temat kultury wstydu, bo to właśnie do honoru i wstydu pracownika nierzadko odwołuje się niezadowolony pracodawca. Tekst odnosi się także do kultury samodoskonalenia i cyfryzacji Japonii. Okazuje się, że może być ona nieraz bardzo powierzchowna.

Rozdział Agnieszki Wójcik-Czerwińskiej pt. „Azjatyckie rynki finansowe” nie skupia się na bankowości japońskiej, ale ogólnie na systemie finansowym państw Dalekiego Wschodu. Nie wiąże się on bezpośrednio z tematem całego zbioru, ale z pewnością pełni rolę edukacyjną. Jego wartość stanowią także ilustracje danych w formie wykresów i tabel. Można go zaliczyć do tekstów społeczno-gospodarczych.

Piąty rozdział w monografii, zatytułowany „Wpływ pandemii COVID-19 na funkcjonowanie społeczeństwa Japonii”, autorstwa Renaty Gałaj-Dempniak, wydaje się być najbardziej aktualnym i z perspektywy autora recenzji najciekawszym tekstem w publikacji. Przede wszystkim Autorka tekstu opisuje porażki japońskiego rządu, które koronawirus tylko wydobył na światło dzienne. Choć Japończycy to zdyscyplinowane społeczeństwo o wysokiej kulturze higieny, *lockdown* i izolacja wiązała się dla nich z innymi bólami. Jak pisze Gałaj-Dempniak, izolacja pogłębiła problem przemocy w rodzinie, a także zmniejszyła liczbę zawieranych małżeństw i narodzin. Mało tego, zamknięcie szkół uwydatniło rozwarstwienie majątkowe Japończyków, którzy to nie zawsze mogą pozwolić sobie na sprzęt potrzebny do nauki i pracy zdalnej. Wiele dzieci je ciepły posiłek tylko raz dziennie, w szkole. Rozdział jest napisany w sposób bardzo rzetelny, dlatego takich faktów na temat Kraju Kwitnącej Wiśni można przytoczyć bardzo wiele.

Rozdział Darii Sary Zagórskiej na temat systemów penitencjarnych Polski, Chin i Japonii zajmuje się tematem w sposób raczej ciekawostkowy, choć poszczególnym analizom nie można odmówić szczegółowości. Autorka wskazuje na różnice w warunkach osadzonych oraz na ich źródła, wynikające z innych uwarunkowań kulturowych, społecznych i innej tradycji myślenia o resocjalizacji osadzonych. Zauważa ona, że pomimo przenikania się we współczesnej filozofii na temat różnych dziedzin ży-

cia, systemy więziennictwa mogą różnić się w sposób diametralny i podchodzić do kwestii praw osadzonego w dowolny sposób.

Publikację zamyka rozdział Iwony Grodz na temat odbioru twórczości reżysera Nagisy Oshimy w Japonii i w Polsce na przykładzie filmu „Imperium zmysłów” z 1976 r. Tekst jest szczególnie ciekawy pod względem doboru analizowanego utworu. W kontekście japońskiej kultury łatwo sięgnąć po animacje, filmy i powieści graficzne, powstałe na przestrzeni ostatnich dwóch dekad. Tymczasem Autorka zdecydowała się na zbadanie percepcji trudnego filmu, który premierę miał stosunkowo dawno i nie trafił do szerszego grona odbiorców jako film kontrowersyjny, mówiący o seksie i dobitnie ukazującym przemoc.

Należy zauważyć, że *Współczesna Japonia: społeczeństwo, polityka, gospodarka* to spójna publikacja. Rozdziały zawarte w książce są ułożone w logiczny sposób, przekazane za ich pośrednictwem informacje są komplementarne, wynikają jedne z drugich, a także dopełniają się wzajemnie. Wybór tematyki także zasługuje na pochwałę. Znalazły się tu teksty niejako wprowadzające, objaśniające najprostsze zagadnienia związane z Japonią i jej społeczeństwem, ale i bardziej złożone kwestie, dotyczące całego regionu Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej.

Bibliografia

- Marszałek-Kawa J. (red.), *Japonia widziana z polskiej perspektywy*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016.
- Marszałek-Kawa J. (red.), *Meandry japońskiej polityki*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016.
- Marszałek-Kawa J., Dahl M. (red.), *Polityczne i społeczne oblicza współczesnej Japonii*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2018.
- Zajączkowski J. (red.), *Współczesna Japonia: społeczeństwo, polityka, gospodarka*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022.